

שאלה: האם ניתן לקחת לארבעת המינים אתרוג משנה שעברה ששומר באופן שהוא נראה טרי ומהודר?

תשובה: אתרוג היבש פסול כיון שאינו מהודר, וכן פסק השולחן ערוך או"ח סימן תרמ"ח סעיף א': "אתרוג היבש פסול ושיעור היבשות: כשאינו מוציא שום ליחה, ויבדק על ידי שיעבור בו מחט ובו חוט, ואם יש בו ליחה יראה בחוט".

בגמרא במסכת סוכה דף ל"א ע"ב מובאת מחלוקת רבי יהודה וחכמים בדבר אתרוג הישן, כאשר חכמים פוסלים ורבי יהודה מכשיר. אשר להגדרת "אתרוג הישן", הגר"א בביאורו על השו"ע (שם) אומר על פי הגמרא במסכת בבא בתרא דף צ"ח ע"א שאתרוג הישן הוא אתרוג מאשתקד. בשורשה של המחלוקת של חכמים ורבי יהודה נמצאת ההנחה כי אתרוג הישן הוא יבש.

אכן, בשו"ת מהרי"ל סימן ה' מובא: "אתרוג ישן משנה של אשתקד פסול לשנה זו, דאי איפשר שלא נתייבש, דשיעור יבישות פירוש הראב"ד שאינו מוציא ליחה על ידי חוט". על סמך דברים אלו, אומר הרמ"א בהגהתו על השו"ע (שם): "ואתרוג שהוא משנה שעברה, ודאי יבש הוא ופסול", וכן כתב הב"ח (שם) שבדיקת חוט אינה מועילה באתרוג ישן כיון שאי אפשר שיהיה בו ליחה, וכן הוא בביאור הגר"א (שם).

והנה הט"ז (שם) תמה על הרמ"א שמדבריו משמע שבדיקת חוט אינה מועילה באתרוג ישן, והוא כותב: "ולפי משמעות לשונו (של המהרי"ל) נראה דהכי קאמר דודאי בכלל יבשות הוא דשיעורו שאינו מוציא ליחה, ועל כן צריך בדיקה! ויש תימה על רמ"א דמשמע דלא מהני בדיקה, מדכתב על זה "ופסול", ואיני יודע למה לא מהני בדיקה, כיון שיש בו לחלוחית בפנינו. ואפשר דרמ"א נמי אמר דאז צריך בדיקה... ולפי זה, אם אנו רואין שנשאר בנוי שלו – מהני בו בדיקת חוט".

הט"ז מדבר במציאות שהאתרוג נראה נאה ובעל לחלוחית, גם אם לא נעשו פעולות מיוחדות לשימורו. על אחת כמה וכמה אם ננקטו צעדים לשימור האתרוג הרי אין סיבה לאוסרו מחמת יבשות, וכן הוא בשו"ת הראב"ד ("תמים דעים") סימן ר': "כל דבר שאין בו השגחה להעמידו בלחות אינו מתקיים בלחותו אחר שנים עשר חדש. אבל בהאי אם ישגיח אדם עליהם לקיים אותן בלחותן, כגון שטומנים אותן בדברין לחין, יוכל אדם להעמידן כמה זמנים, ועל זה לא נתנו חכמים זמן אלא הכל לפי מה שהוא". רבי יעקב יוקב עטלינגר, בעמח"ס "ערוך לנר" ושו"ת "בנין ציון", מביא בספרו "ביכורי יעקב" על הלכות חג הסוכות את דברי הראב"ד ומוסיף: "הרי בפירוש דזמן לחוד אינו פוסל אם אין לו שיעור יבשות... רק שמסתמא אם לא ישגיח להעמיד לחותו לא ימצא לחות על ידי בדיקה. ובעיני ראיתי אתרוג שכבר עבר עליו יותר משנה תמימה מעת שנתלש מן האילן שנשמר משליטת אויר על ידי הסגר בכלי של מתכות והיה מונח במקום קר ולח קצת ועל ידי זה נשאר לו נווילחותו, ובדקתי ומצאתי בו לחות הרבה. וכהאי גוונא נראה לי להתיר של אשתקד על ידי בדיקת חוט אם לא נתכויץ ונפסק הדרו".

נעיר שגם הב"ח, שלשיטתו לא מהני בדיקה, מסכים שאם נעשו פעולות שימור כגון טמינת האתרוג בדבש (המותרת לשיטת הב"ח, בניגוד לט"ז האוסרו משום אתרוג כבוש), הרי האתרוג מותר אם בדיקה מוכיחה שיש בו לחות (ר' "באר היטב", או"ח תרמ"ח). וב"שער הציון" כתב: "אפשר דגם הגר"א מודה באופן זה, והוא מיירי רק בסתמא".

לאור זאת, נראה לומר שאתרוג מאשתקד שנעשו בו פעולות מיוחדות לשימורו,
והאתרוג נשאר בנויו ובהדרו ולא נתכווץ, ובדיקת חוט מראה שיש בו לחות, שהוא
כשר לברכה גם השנה.